

Yksikön johtaja Pasi Rynnänen, SM, Pelastusosasto

Hallinto- ja turvallisuusjaosto, torstai 19.10.2023 klo 13.00 / HE 41/2023 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Teema: Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta (ml. sopimuspalokuntien tilanne ja rahoitus)

Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta (ml. sopimuspalokuntien tilanne ja rahoitus)

Pelastustoimen, Pelastusopiston ja Hätäkeskuslaitoksen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 105 milj. euroa, mikä on 4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Hallitusohjelmassa todetaan, että laadukkaat pelastustoimen palvelut turvataan koko maassa, tarvittavat toimet pelastajapulan korjaamiseksi selvitetään ja toimeenpannaan, pelastusalan veto- ja pitovoimasta huolehditaan, pelastajien koulutusmäärää lisätään ja pelastajakoulutusta kehitetään.

Pelastajakoulutuksen määrän lisäämiseksi ehdotetaan 3,5 milj. euron lisäystä, joka jakaantuu Pelastusopiston sekä Helsingin pelastuskoulun kesken. Pelastajakoulutettavien määrää nostetaan siten, että koulutettavamäärän noston tavoite, 1000 pelastajaa saavutettaisiin vuonna 2032. Lopullinen rahoituksen jakautuminen toimijoiden välillä täsmentyy tehtävien selvitysten jälkeen ja budjettiprosessissa.

Hätäkeskuslaitoksen resurssit varmistetaan ja sen toimintaa kehitetään. Mahdollisuudet huolehtia Erica-tietojärjestelmän ylläpidosta ja kehittämisestä turvataan. Talousarvioesitykseen ja tarkistettuun kehykseen on esitetty lisäys Hätäkeskusjärjestelmän tallenninjärjestelmän (NEO) uudistamiseen.

Kipukohdat: Hallitusohjelman kirjausten mukaisesti Pelastustoimeen ja hätäkeskustoimintaan ehdotettiin lisäyksiä hallitusohjelman tavoitteiden toimeenpanemiseksi. Ministeriön talousarvioehdotuksessa lukuun Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta, ehdotettiin 121 milj. euroa. Hallituksen esityksessä määrärahasoksi esitetään 105 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaan väestönsuojelua vahvistetaan mm. uudistamalla väestönsuojeluun varautumista koskeva sääntely ja kehittämällä väestönsuojelutyön organisointia. Väestönsuojelun kuntoon saattaminen ei ole kuitenkaan mahdollista ilman lisämäärärahoja vuosille 2024-2027. Turvallisuusympäristön muutosten johdosta sisäministeriön tuottama valtakunnallinen valmiussuunnittelu ja väestönsuojelujärjestelyä koskevat selvitykset heijastavat voimavaratarpeita myös hyvinvointialueille. Lisääntyvät kansainväliset velvoitteet EU pelastuspalvelumekanismissa ja ml. Nato-jäsenyys heijastuvat jatkossa myös hyvinvointialueille.

Sisäministeriö on kehittämässä kustannustehokkaasti kansallisia pelastustoimen tietojärjestelmiä keskitetysti ministeriöstä käsin. Kehitystyö tukee hallitusohjelmaa, jonka mukaan hallitus kehittää hyvinvointialueiden vaikuttavuuden, palvelujen saatavuuden sekä kustannustehokkuuden tietopohjaa, tiedon saatavuutta ja avoimuutta sekä vertailtavuutta. Kansalliset tietojärjestelmät tulevat palvelemaan

yhteisesti kaikkien hyvinvointialueiden tiedonhallintaa ja tietojohdantamista, alueellisesti kehitettävien tietojärjestelmien sijaan.

Kipukohtana on pysyvän rahoituksen puuttuminen sisäministeriöstä, mikä uhkaa vaarantaa jo toteutuneen onnettomuuksien ehkäisyn, sähköisen asioinnin sekä tiedonhallinta ja tiedolla johtamisen tietojärjestelmien ylläpito- ja kehitystyön. Rahoitustarve tietojärjestelmien ylläpitoon vuonna 2024 olisi noin 2,4 milj. euroa ja vuosina 2025-2027 yhteensä noin 12,5 milj. euroa. Järjestelmien kehitystyöhön vuosina 2025-2027 tarve olisi yhteensä noin 13,2 milj. euroa. Lisäksi turvallisuusviranomaisten yhteisten tietojärjestelmäpalveluiden (Kejo, Virve 2, TUVE) kehittämis- ja ylläpito olisi ratkaistava.

Hallitusohjelman kirjaukset laadukkaiden pelastustoimen palvelujen turvaamisesta tai pelastajapulan korjaamisesta voidaan toimeenpanna osittain. Pelastajien koulutusmäärän lisääminen toteutuu lisäämällä Pelastusopiston koulutuksessa syksystä 2024 alkaen 4 x 30 opiskelijaa ja siitä eteenpäin 4 x 30 opiskelijaa tammi- ja elokuussa, mikäli tähän saadaan rahoitusta.

Hyvinvointialueiden tulee kuitenkin varmistaa, että uudet valmistuvat pelastajat voidaan tarvetta vastaavasti myös rekrytoida pelastustoimen tehtäviin. Pelastajien lisätarpeet (yhteensä n. 1100 pelastajaa) edellyttävät yhteensä lähes 58 milj. euron nostoa hyvinvointialueiden pelastustoimen nykyiseen rahoitustasoon vuoteen 2030 mennessä.

Pelastustoimen lakisääteinen palvelutaso tulee turvata. Pelastajien riittämätön määrä on riski pelastustoimen palvelutason ylläpitämiselle sekä laadukkaiden ja työturvallisten palveluiden tuottamiselle. Haasteena on hyvinvointialueiden vaikea taloudellinen tilanne. Vaikka pelastustoimen järjestämistehtävä alueellistettiin jo vuonna 2004, on toimintaa välttämätöntä uudistaa ja päällekkäisyyksiä karsia hyvinvointialueilla, jotta tulevaisuuden palvelut voidaan turvata ja toteuttaa ne yhdenvertaisesti, laadukkaasti ja kustannustehokkaasti.

Pelastajakoulutettavamäärien lisäyksen priorisointi pakottaa Pelastusopiston vähentämään muita pelastustoimen ammattihenkilöstön tutkintomääriä sekä sopimushenkilöstön koulutusta. Suunnittelukaudella ei kyetä näillä näkymin toteuttamaan kaikkia suunniteltuja alipäällystön eikä pelastusalan päällystötutkinnon sisäänottoja. Hallitusohjelmassa kirjattu koulutuksen kehittäminen tullaan toteuttamaan yhteistyössä pelastusopiston kanssa. Pelastusalan koulutusta tullaan kehittämään huomioiden pelastustoimen suorituskykyvaatimukset ja muut koulutuksen uudistamista koskevat kehittämis ehdotukset. Kaksikielinen hätäkeskuspäivystäjäkurssi järjestetään säännöllisesti joka kolmas vuosi. Hätäkeskuspäivystäjäkursien sisäänottomäärää ei pystytä lisäämään.

Hätäkeskuslaitoksen HTV-tason ylläpitäminen ei ole mahdollista nykyisellä kehityksellä, koska ICT-menojen arvioidaan nousevan vuosittain n. 4 % läpi kehyskauden. Toimitilamenoihin kohdistuu kovia kustannusten korotuspaineita, koska kiinteistöjen korjausvelka kasvaa. ICT –menojen arvioidaan jatkavan nousuaan tulevina vuosina. Näiden arvioidaan vaikuttavan erityisesti kehyskauden loppupuolelle (vuosiin 2026 ja 2027) siten, että Hätäkeskuslaitoksen käytettävissä olevat varat eivät riitä menojen kattamiseen.

Sopimuspalokuntien rahoitus ja tilanne

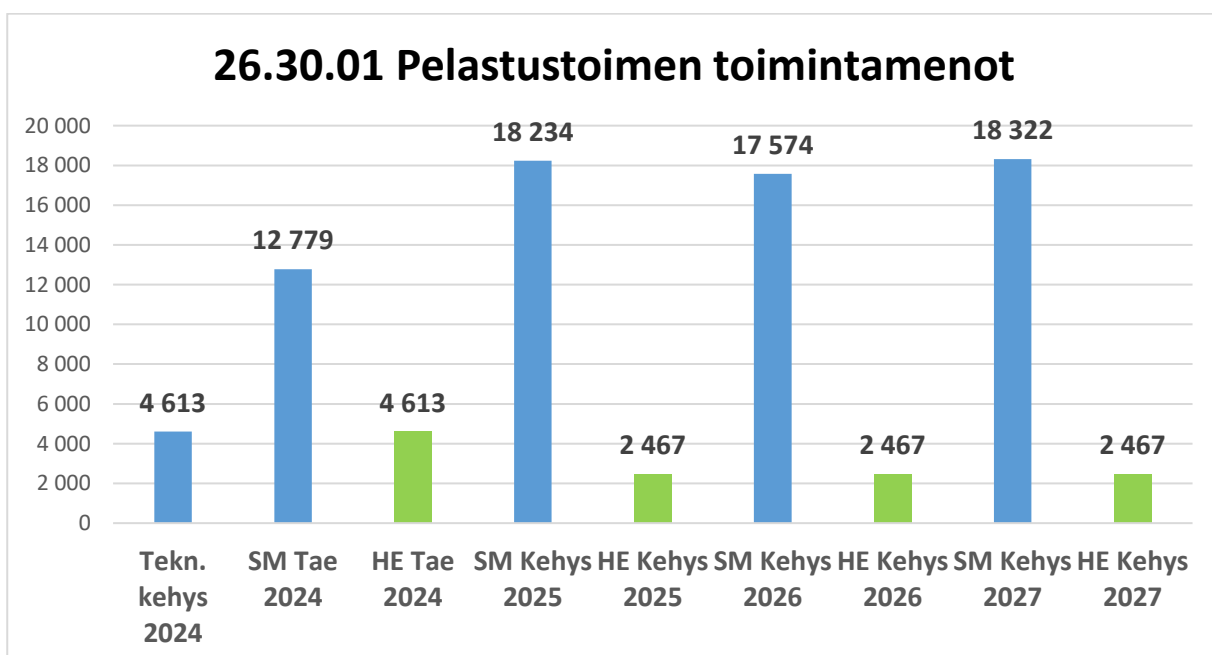
Pelastustoimen palveluiden yhdenvertainen saatavuus ja laatu edellyttävät riittävää määrää ammatillisesti pätevää henkilöstöä sekä pelastustoimen ammatillisen ja sopimushenkilöstön koulutuksen kehittämistä sekä laadullisesti että määrällisesti. Sisäministeriön selvityksen (2022) mukaan vuoteen 2030 mennessä tarvitaan noin 2 300 uutta pelastajaa ja vähintään 820 uutta sivutoimisia pelastajaa ja sopimuspalokuntalaista.

Päätoimisen pelastushenkilöstön saatavuudessa on merkittäviä haasteita valtakunnallisesti ja tilanne koskee myös sopimuspalokuntalaisia. Tälläkin hetkellä avoinna oleviin tehtäviin ei ole ollut riittävästi hakijoita ja lisäksi alueet ovat joutuneet kilpailemaan pätevistä pelastajista. Pelastustoiminnan palvelutason ylläpitämiseksi on jouduttu palkkaamaan epäpäteviä henkilöitä määräaikaisiin virkoihin. Tilanne vaihtelee eri alueilla.

Hyvinvointialueiden tulee varmistaa, että lakisääteinen palvelutaso pystytään toteuttamaan riittävillä voimavaroilla ja väestön tarpeita vastaavalla paloasemaverkostolla. Vapaaehtoiset ja sopimuspalokuntalaiset ovat tärkeä resurssi hyvinvointialueiden pelastustoimissa. Arvio sopimushenkilöstön ja sivutoimisen henkilöstön hälytysosastojen henkilöstöressurssien määrästä vaihtelee 14 000-16 000 välillä. Sopimus- ja sivutoiminen henkilöstö osallistuu pelastustoimen useiden tehtävien hoitoon hyvinvointialueilla. Pelastustoiminnan tilanteiden lisäksi heitä käytetään myös onnettomuuksien ehkäisytehtävissä, kuten turvallisuusviestinnässä. Yli 800 sivutoimisen ja sopimuspalokuntalaisen lisätarpeeseen vastaaminen nostaisi nykyistä kustannustasoa hyvinvointialueilla arviolta yhteensä noin viisi miljoonaa euroa.

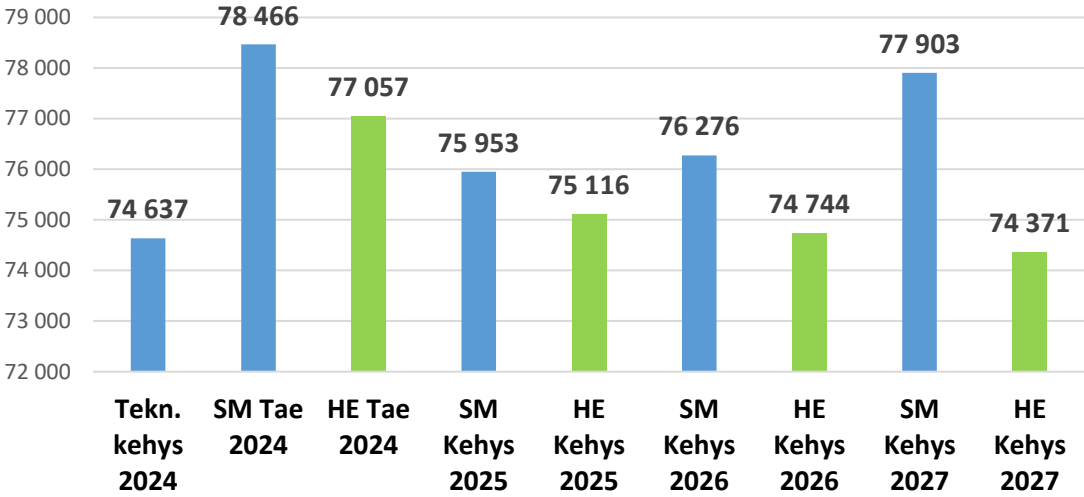
Sisäministeriön valtakunnallisen selvityksen (2023)¹ mukaan yli puolella hyvinvointialueista sopimushenkilöstön määrä on riittämätön pelastustoiminnan palveluiden tuottamiseksi. Selvityksen mukaan sopimus- ja/tai vapaaehtoishenkilöstön saatavuudessa on puutteita tai saatavuus on heikentynyt. Ainoastaan Päijät-Hämeen alueella on kuitenkin onnistuttu kasvattamaan sopimuspalokuntalaisten määrää. Yksi esiin nostetuista haasteista oli sopimushenkilöstön osallistumisen heikkeneminen pelastustoiminnallisiin tehtäviin arkisin virka-aikana.

Tavoitteena on, että sopimuspalokuntatoiminta ja kattava paloasemaverkosto pysyy elinvoimaisena ja pelastustoimi säilyy turvallisuuden lähipalveluna. Sopimushenkilöstön saatavuus on turvattava panostamalla nuoriso-osastojen toimintaan ja parantamalla sopimuspalokuntatoiminnan tunnettavuutta eri väestöryhmissä. Myös sopimuspalokuntatoiminnan suunnitelmallisuutta on vahvistettava.

¹ Sisäministeriön vuosittainen selvitys pelastustoimen palveluiden ja talouden tilasta, 10.10.2023, luonnos

26.30.02 Hätäkeskuslaitoksen
toimintamenot

26.30.03 Pelastusopiston toimintamenot

